

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1925 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om höjning av pensionsunderlaget för häradshövdingar.

I två till bankoutskottets förberedande behandling hänvisade, i allt väsentligt likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 121 av herr *Julin* och den andra inom andra kammaren under nr 33 av herr *Röing*, har hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta, att pensionsunderlagen för häradshövdingar från och med den 1 juli 1925 bestämmas till samma belopp som de, vilka av innevarande riksdag kunna vara fastställda för landssekreterare och landskamrerare, eller, därest beslut i sådant avseende ej skulle komma att av riksdagen fattas, till samma belopp som pensionsunderlagen för revisionssekreterare och hovrättsråd.»

Alternativt har, för den händelse riksdagen skulle finna mindre lämpligt att redan nu fixera pensionsunderlaget för häradshövdingarna, i motionerna föreslagits, »att, intill dess att en sådan fixering kan bli genomförd, till häradshövdingarnas nu bestämda pension 5,600 kronor må utgå ett pensionstillskott av 1,396 kronor för år och pension från och med den 1 juli 1925.»

Beträffande motiveringen för sålunda framställda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet vill erinra, att frågan om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding varit föremål för prövning av 1923 års riksdag i anledning av en då väckt motion, vari hemställts, att riksdagen måtte *dels* bestämma, att såsom pensionsunderlag för häradshövding skulle från och med den 1 juli 1923 gälla ett belopp av 6,996 kronor, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att i de övergångsbestämmelser, som i anledning härav utfärdades, meddela föreskrifter i syfte att pension till f. d. häradshövding, som åtnjöte sådan vid tiden för ikraftträdandet av den föreslagna höjningen, jämväl finge i motsvarande mån förhöjas.

I sitt över motionen avgivna utlåtande (nr 29) erinrade bankoutskottet, att föreningen Sveriges häradshövdingar hos Kungl. Maj:t gjort framställning i fråga om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding, varjämte föreningen framhållit önskvärdheten av att med en sådan höjning måtte förknippas en förhöjning av pensionen för dem, som redan pensionerats, innan den sökta höjningen av pensionsunderlaget trätt i kraft. Enligt vad ut-

skottet inhämtat, hade berörda framställning varit föremål för prövning av 1921 års pensionskommitté, som den 24 januari 1923 avgivit yttrande över densamma.

I nämnda yttrande hade kommittén, som erhållit uppdrag att undersöka, huruvida åtgärder av provisorisk natur borde vidtagas för att bereda förbättring av pensionerna för någon grupp av befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk, till en början erinrat, att detta spörsmål varit föremål för yttrande av kommittén i dess den 16 december 1921 avgivna betänkande med förslag till författningar angående dyrtidstillägg och pensionstillägg åt vissa pensionärer, vilket förslag lades till grund för 1922 års riksdags beslut i fråga om sådana tillägg. Efter framhållande, att kommittén funnit sig icke för det dåvarande kunna tillstyrka genomförande av en allmän reglering av redan utgående pensioner, då en sådan måste grundas på skillnaden mellan en pension av äldre typ och en nyreglerad pension, men några nyreglerade pensioner ännu icke förefunnes för statsförvaltningen i dess helhet, hade kommittén i betänkandet (sid. 12) anført följande:

»Väl skulle man kunna tänka sig, att för varje befattning vid de ännu oreglerade verken fastställdes ett nytt pensionsunderlag; och kommitterade, vilka i anledning av 1921 års riksdags beslut om höjt pensionsunderlag för landshövding anbefallts taga under övervägande, huruvida tilläventyrs några åtgärder av provisorisk natur böra vidtagas för att bereda en motsvarande förmån även för andra befattningshavare vid ännu icke nyreglerade verk, hava undersökt förhållandena, men kommit till den slutsats att, även om beträffande en del befattningar vid oreglerade verk man med ledning av de nya pensionsunderlagen för jämförliga befattningar vid nyreglerade verk skulle kunna utan större risk fastställa nya pensionsunderlag, likväl möjligheten av ett föregripande av resultatet av pågående utredningar om löne- och pensionsregleringar skulle beträffande en stor mängd befattningar ingalunda vara utesluten. På grund härav och då de i tjänst varande befattningshavare, som skulle beröras av en sådan anordning — i olikhet med landshövdingarna, vilka åtnjuta avlöning å så gammal stat, att skyldighet icke föreligger för dem att erlägga avgift för egen pensionering — i allmänhet skulle genom fastställande av nytt pensionsunderlag nödgas erlägga förhöjda avgifter för egen pensionering ävensom eventuellt även ökade insatser i vederbörande änke- och pupillkassa utan att samtidigt erhålla någon förbättring av sina avlöningsförmåner, hava kommitterade funnit sig icke kunna förorda någon provisorisk åtgärd i nu berörda syfte.»

Vidkommande den av föreningen Sveriges häradshövdingar gjorda framställningen hade kommittén anført, bland annat, att häradshövdingarna visserligen hörde till de befattningshavare, för vilka nytt pensionsunderlag skulle kunna fastställas utan någon större risk att därvid föregripa resultatet av en blivande löne- och pensionsreglering. Ur denna synpunkt vore därför måhända icke något att erinra mot bifall till förevarande framställning, i vad den avsåge höjning av pensionsunderlaget. Men betraktade man närmare vad följden skulle bliva, om för häradshövding, vilken nu icke vore skyldig att erlägga avgift för egen pensionering, fastställdes ett nytt pensionsunderlag, motsvarande det för hovrättsråd gällande, utan att därvid samtidigt ny förbättrad lönestat bleve fastställd för häradshövdingarna, så måste man finna, att det nya pensionsunderlaget icke kunde påtvingas den, som dessförinnan utnämnts till häradshövding, samt att därför — åtminstone om skyldighet infördes att erlägga avgift för egen pensionering — endast vissa häradshövdingar komme att ansluta sig till den förbättrade pensioneringen, nämligen de,

vilka under de närmaste åren antingen uppnådde avgångsåldern 70 år eller ock närmade sig en levnadsålder av 60 år, efter vilken en förhöjning av delaktighetsbeloppet i civilstatens änke- och pupillkassa icke finge äga rum, eller eljest önskade redan nu bereda sina efterlevande den med sådan förhöjning förenade ökade förmånen, och vilka sålunda kunde hava fördel av att ingå på det nya pensionsunderlaget. Det stora flertalet häradshövdingar däremot kunde avvakta den definitiva löne- och pensionsreglering, som måste komma inom ett eller annat år, och hade alltså icke något intresse att redan nu ingå på förhöjt pensionsunderlag med därav följande avgifter för egen pensionering och eventuellt höjda familjepensionsavgifter. Att å andra sidan nu utan villkor om skyldighet att för egen pensionering erlägga avgift medgiva, att pensionsunderlaget för häradshövding, vilket för endast ett par år sedan bestämts till sitt nuvarande belopp och därvid höjts med 600 kronor, åter skulle ytterligare så väsentligt höjas, som i framställningen påyrkats, syntes kommittén betänkligt. Häradshövding skulle nämligen därigenom utan avgift bekomma samma pension, som av hovrättsråd med flera delvis bekostades med egna avgifter, och vida högre pension än den, som tillkomme ungefär jämställd befattningshavare hos länsstyrelse (landssekreterare och landskamrerare) mot erläggande av pensionsavgift; och vid en blivande definitiv löne- och pensionsreglering komme häradshövding givetvis att drabbas av avgifter för egen pensionering utan att dock i sammanhang därmed pensionsunderlaget kunde väntas bliva förhöjt utöver det belopp, som nu påyrkats.

Även ur andra synpunkter hade kommittén förklarat sig hysa betänkligheter mot ett provisoriskt ordnande av pensionsförhållandena för en grupp bland den stora mängden av befattningshavare, vilka ännu väntade på definitiv löne- och pensionsreglering. Om man på dylikt sätt särskilde en grupp bland många i stort sett likställda grupper, kunde det icke gärna undvikas, att de andra grupperna funne sig tillbakasatta. Till dessa andra grupper hörde exempelvis landsstaten, provinsialläkarstaten, universitetet och lärarpersonalen vid de allmänna läroverken. Att en provisorisk anordning av ifrågavarande slag funnits vara på sin plats i fråga om landshövdingarna, syntes förnämligast hava berott på det synnerligen ogynnsamma läge i pensionshänseende, vari landshövdingarna ensamma i jämförelse med alla övriga befattningshavare i motsvarande chefsställning kommit, enär efter pensionsregleringen för de sistnämnda landshövdingarna hade varit de enda, vilkas pensioner drabbats av den i civila pensionslagen ursprungligen fastställda, men numera övergivna principen, att pension icke finge överstiga 6,000 kronor.

Beträffande framställningen, i vad den avsåge förhöjning av redan utgående pensioner, ville kommittén, som enligt vad dess förenämnda betänkande gäve vid handen icke ställt sig alldeles avvisande mot tanken att, när nya pensionsunderlag föreläge över hela linjen, en reglering av redan utgående pensioner skulle kunna äga rum i sammanhang med en avveckling av dyrtidstilläggen, framhålla, att tiden ännu icke kunde anses vara inne att realisera en sådan pensionsreglering.

På grund av vad sålunda anförts hade kommittén hemställt, att föreningens framställning icke måtte till särskild åtgärd föranleda. Framställningen vore, enligt vad utskottet inhämtat, fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Under hänvisning till vad sålunda yttrats framhöll bankoutskottet för egen del, att några särskilda skäl enligt utskottets mening icke anförts för

nödvändigheten av att före genomförandet av en lönerreglering för häradshövdingarna åvägabringa en provisorisk förbättring av ifrågavarande befattningshavares pensionsförmåner, samt hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Detta blev även riksdagens beslut.

Enligt vad utskottet inhämtat är förenämnda framställning av föreningen Sveriges häradshövdingar fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

*Utskottets
yttrande.*

De skäl, som år 1923 anfördes mot att före genomförandet av en lönerreglering för häradshövdingarna åvägabringa en provisorisk förbättring av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden, äga enligt utskottets förmenande alltjämt i huvudsak samma giltighet. Utskottet har därför av principiella skäl ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till motionerna. Härtill kommer emellertid, att vid bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 198 framställda förslag angående bland annat ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, vilket förslag av utskottet i tidigare avgivet utlåtande (nr 55) blivit tillstyrkt, en avsevärd pensionsförbättring kommer att beredas såväl redan avgången häradshövding som ock de häradshövdingar, vilka härefter komma att pensioneras före genomförande av ny lönerreglering.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 121 och II: 33 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 maj 1925.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Johansson* i Friggeråker, *Pettersson* i Olovstorp, *Dalberg*, *Berge*, *Andersson* i Hägelåkra, *Abrahamsson* och *Östergren*; samt

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Winkler*, *Bäcklund*, *Lovén*, *Ryberg*, *Höglund*, *Johansson* i Edsbyn och *Uddenberg* i Varberg.